

FSB SÕJAVÄE VASTULUURE EI TÕRJU ÜKSINES TERRORISTE JA VÄLISMAISEID SPIOONE

FSBs vastutab kogu Venemaa relvajõudude ja teiste sõjaväestatud institutsioonide julgeoleku eest VKR ehk sõjaväe vastuluure.

Sealjuures tegeleb VKR ka luureinfo kogumisega välisriikide kohta ja väljaspool Venemaa piire.

Arvestades VKRi laia haaret enda vastutusalas, on VKRi ohvitseridel lihtsam leida enda luureoperatsioonidele kaastöölisi Venemaa relvajõudude endiste ja praeguste ajateenijate ning ohvitseride seast.

Sõjaväe vastuluure (*военная контрразведка*, VKR) kui struktuuriüksus on justkui väiksem FSB suurema FSB sees (FSB, Föderaalne Julgeolekuteenistus – Venemaa suurim ja olulisim julgeolekuasutus). VKR täidab Venemaa relvajõudude ja teiste relvastatud-sõjaväestatud institutsioonide suunal peaaegu kõiki neid funktsioone, mida FSB kogu Vene ühiskonna suhtes. Vaatamata nimele ei tegele VKR kitsalt Venemaa relvajõudude ja vastuluurega, vaid tema vastutusalas, ülesanded ja tegutsemispiirkond on hoopis laiemad.

ÜLESANDED

VKR vastutab julgeoleku tagamise eest riigikaitsega seotud asutustes, sealhulgas Kaitseministeeriumis, relvajõudude õppe- ja teadusasutustes, kõigi relvaliikide staapides ja kõigi tasandite väeüksustes (ka alaliselt või ajutiselt välismaal asuvates relvajõudude üksustes, sõltumata sellest, kas üksused viibivad välisriigis lepingu alusel või teostavad agressiooni) ning sõjaväeluures GRU. Samuti tegutseb VKR Välisluureteenistuses (SVR), Rahvuskaardis, Föderaalses Kaitseteenistuses (FSO) ja Eriolukordade ministeeriumi sõjaväestatud päästeüksustes.

DVKRi 9. osakond vastutab vastu-
luure eest GRUs (sellele viitab ka
üksuse embleemile lisatud üks GRU
sümbolitest – nelk)

Allikas: internet

VKR kaitseb Vene relvajõudude üksusi ka välismaal. Näiteks enne Krimmi okupeerimist 2014. aastal oli Musta mere laevastiku staabi režiimi ja julgeoleku teenistuse koosseisus VKRi operatiivgrupp. Samuti osalevad VKRi ohvitserid käimasolevas Venemaa agressioonis Ukraina vastu, julgustades Vene relvajõudude üksusi. Seda koordineerib Lõuna sõjaväeringkonna (SR) staabi sõjalise vastuluure valit-suses (UFSBs) loodud ajutine operatiivgrupp „Lõuna“ (VOG „Jug“). Agressori rollis on VKRi ohvitserid sarnaselt relvajõududega kandnud suuri kaotusi ning pidanud leppima puuduliku varustusega sõjatoonist ja töötasu hilinemisega.

VKRi üksustes töötavate ohvitseride väljaõpe toimub FSB akadeemias, kus nad saavad läbida nii põhiõppe vastuluure valdkonnas kui ka täiend-õppe luure valdkonnas. Samuti saavad VKRi ohvitserid ennast harida Novosibirski FSB instituudis, läbides samuti väljaõppe vastuluure valdkonnas, või Jekaterinburgi FSB instituudis, kus toimub täiendõpe riigisaladuse kaitse valdkonnas. FSB akadeemias ja Novosibirski FSB instituudis vastuluurealase õppe läbinute erialaks märgitakse diplomile „jurist“, mis on tavapärase formaalne eriala nimetus, mille vastu-luurajad FSB õppeasutustes omandavad.

Põhimääruse – Venemaa presidendi poolt kinnitatud avaliku dokumendi – kohaselt on VKRi ülesanded järgmised.

- Välisriikide luuretegevuse tõkestamine laiemalt kogu Venemaal ja kitsamalt VKRi vastutusalas olevate organisatsioonide vastu ehk vastuluure.
Näide: VKRi informeeritakse Vene relvajõudude struktuuri kuuluvate asutuste ja üksuste rahvusvahelistest kontaktidest ning visiitidest. Lisaks vastuluurele on VKRil alati võimalik suunata relvajõudude ohvitseri külaliste või vastuvõtjate kohta luureinfot koguma või välisdelegatsioonide liikmeid profileerima. End sõjaväelastena esitlevad VKRi ohvitserid olid minevikus sagedased külalised näiteks „Avatud taeva“ lepingu raames toimuvate visiitide juures.
- Koostöös Venemaa teiste julgeoleku- ja luureasutustega, aga ka liitlasriikide partnertee-nistustega luureinfo kogumine Venemaal ja kitsamalt VKRi vastutusalas puudutavate ohtude kohta, samuti presidendi ning riigi- ja regionaaltasandi võimuorganite informee-rimine nendest ohtudest. Välisriikide eriteenistustesse ja muudesse organisatsioonidesse sisseimbumine.
Näide: Tšetseenia sõdade ajal osales „terrorismivastases võitluses“ konfliktipiirkonnas ka DVKRi operatiivgrupp (OG DVKR), mille ülesanne oli muuhulgas koguda luure-infot. Teenistus konfliktipiirkonnas ehk VKRi slängis „keerulise operatiivsituatsiooniga piirkonnas“ on ka eelduseks, et teha VKRi liinis karjääri.
- VKRi vastutusalas olevate organisatsioonide vastu suunatud terrori- ja diversiooni-tegevuse tõkestamine, massihävitusselvade ebaseadusliku kasutamise ärahoidmine.
- Riigisaladuse kaitse tagamine koostöös teiste riigiasutustega VKRi vastutusalas: riigi-saladuse lubade väljastamine, välismaale reisimise lubade väljastamine, välisriikide kodanike Vene territooriumile lubamine, salajase side tagamine ning vastutegevus välisriikide tehnilisele luurele.

- Koostöös teiste riigiasutustega võitlus VKRi vastutusalas organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni, salakaubanduse, ebaseadusliku relvakaubanduse ja eritehnika, narkoõri jne vastu; samuti võitlus ebaseaduslike relvaformeeringute, kuritegelike gruppide ja riigikorra vägivaldsete kukutajatega.

Näide: VKRi ohvitserid on osalenud Kaitseministeeriumi töögruppide koosseisus Venemaa valimiste korraldamises. See koostööformaat kandis nimetust „FSB ja Kaitseministeeriumi tegevuste koordineerimine valimiste ettevalmistamise ja läbi viimise küsimustes. Vastutegevuse organiseerimine ekstremistlikult meelestatud poliitilistele parteidele ja liikumistele ning terrorismile“. Arvestades asjaolu, et kõik valitseva režiimi suhtes päriselt opositsioonilised parteid ja liikumised – nn süsteemiväline opositsioon – on Venemaal kuulutatud ekstremistlikeks, tähendab VKRi osalemine valimiste korraldamises ka seda, et lisaks valimiste julgeoleku tagamisele aitavad nad saavutada režiimile sobivaid valimistulemusi.

Kõigis eelnenud punktides loetletud ülesannete täitmiseks võivad VKRi ohvitserid luua sidemeid isikutega, kes annavad selleks nõusoleku – st ohvitserid võivad endale värvata salajasi kaastöölisi ehk agentuuri.

STRUKTUUR

FSB peakorteris tegeleb sõjaväe vastuluure valdkonna kureerimisega sõjaväe vastuluure departemang (*департамент военной контрразведки* – DVKR, sõjaväeosa nr 14057, ka FSB kolmas departemang). DVKR on FSB struktuuris üks kõige kõrgema struktuuritasandi üksustest, st allub otseselt FSB juhtkonnale. DVKR jaguneb funktsionaalseteks osakondadeks (*отдел*), mis vastutavad vastuluure eest konkreetsetes väliigis, muus relvajõudude struktuuri kuuluvas asutuses (nagu GRU) või teistes kureeritavates asutustes. Funktsionaalsed osakonnad omakorda jagunevad suundadeks (*направление*), allosakondadeks (*отделение*) jne. Lisaks kuuluvad DVKRi struktuuri ka relvajõududes kuritegude uurimisega tegelev uurimisvalitsus, analüüsiosakond, kaadriosakond, registreerimise ja arhiivifondide osakond, mis kooskõlastab ohvitseride riigisaladuste load ja välisreisid, ning sekretariaat.

Sarnaselt teiste FSB struktuuriüksustega saadab ka VKR enda ohvitseri „katte alla“ (nn APSid⁴) tööle organisatsioonidesse, mille julgeoleku eest ta vastutab. Näiteks on DVKRi ohvitserid töötanud Kaitseministeeriumis aseministri ja kantsleri abidena.

S/o 14057 ehk DVKRi kirjapäis – üksus võib ennast esitleda ka Venemaa Kaitseministeeriumi struktuuri kuuluvana

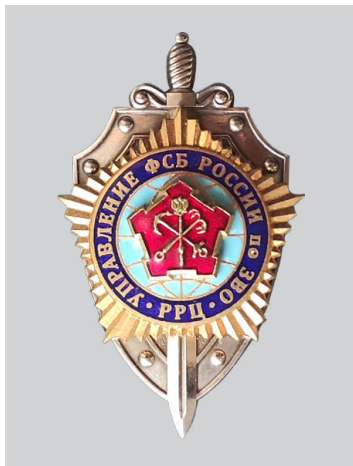
Allikas: VLA

4 Lühend sõnadest „аппарат прикомандированных сотрудников“ ehk (teise asutusse) lähetatud kaastöötajad.

Sõjaväeringkondade (SR) ja laevastike staapide struktuuris on FSB valitsused (UFSBd), mis koordineerivad sõjaväe vastuluure tegevust vastavas SRis või laevastikus.

Kuni 2024. aasta kevadeni eksisteeris Lääne SRi UFSB valitsus, mis juhtis sõjaväe vastuluuret Lääne SRis. Nii Lääne SRi staabi kui Lääne SRi UFSB asukohaks oli Peterburi. Kuna 2024. aasta veebruaris jagati Lääne SR kaheks, Leningradi ja Moskva SRIks, siis tekkis jagunemise tulemusena ka Leningradi SRi UFSB. Muudatust tuleb lugeda formaalseks, kuna Leningradi SRi UFSB kasutab endise Lääne SRi UFSB juriidilise isiku registreerimisnumbrit, seda juhib sama ohvitser – Aleksei Puškarev – ning see asub Peterburis samal aadressil: ametlikult Liteinõi prospekt 4 (Peterburi ja Leningradi oblasti UFSB peakorteri aadress), tegelikult aga ulitsa Mira 20.

FSB osakonnad (OFSBd) eksisteerivad konkreetsetes relvajõudude üksustes suurematest väiksemateni ning jagunevad uurimis- ja operatiivsuunaks. Igapäevaselt üritavad „osobistid“⁵ relvajõudude üksustes ära hoida terroriakte ja lahendada sõjaväelastevahelisi konflikte, võidelda ekstreemismi (sh nn süsteemivälise opositsiooniga) ja majanduskuritegudega, takistada narkootikumide tarvitamist ning riigisaladuse käitlemise nõuete rikkumist (sh sidevahendite loata kasutamist).

Lääne SRi UFSB regionaalse luurekeskuse rinnamärk. Venemaa julgeoleku- ja luureasutuste sümbolikas viitab märgil esinev maakera luureüksusele, mis kogub infot välisriikide kohta. Luureinfo kogumisega mitteseotud FSB üksuste märkidel maakera ei leidu

Allikas: internet

LUURETEGEVUS

Eespool refereeritud VKRi avalik põhimäärus ei täpsusta, milliste riikide kodanike hulgast võivad VKRi ohvitserid endale luureagentuuri värvata, kuid VLA andmetel üritatakse värvata informaatoreid nii Vene kui välisriikide kodanike seast. Nagu teistegi luureinfo kogumisega tegelevate FSB struktuuriüksuste puhul on ka VKRi eelistatavaimaks tegutsemismeetodiks nn luure territooriumilt. See tähendab, et sihtmärgiga üritatakse luua esmane kontakt, ta enda kasuks tööle värvata ja õnnestumise korral temaga ka edaspidi kohtuda Venemaal. Kuna need ohvitserid ise enamasti välismaale ei reisi, vajavad nad venemaalastest salajasi kaastöölisi välismaiste sihtmärkidega väljaspool Venemaad suhete loomiseks ja hoidmiseks.

VKRi luureohvitseride luurehuvid on laialdased. Lääne suunal huvitavad neid nii välisriikide sisepoliitiline olukord, kaitsepoliitika (sh liitlassuhted NATOga) kui ka eriteenistuste võimekus ja kõigi nimetatute personaalia.

Välisriikide kohta luureinfo kogumisega tegelevad peamiselt Vene relvajõudude sõjaväeringkondade staapide UFSBde struktuuris asuvad regionaalsed luurekeskused.

Luureinfot koguvad ka VKRi ohvitserid, kes tagavad välismaal viibivate relvajõudude üksuste julgeolekut. Sellised üksused paiknevad enamasti Venemaa liitlasriikide territooriumil, kus operatiivkeskkond soosib sidemete loomist nii partnerite, kohalike elanike kui välismaalastega, kartmata kohaliku vastuluure sekkumist.

5 Osobist - Nõukogude ja Venemaa sõjaväe vastuluurajate seni kasutusel olev hüüdnimi, mis tuleb Nõukogude sõjaväe vastuluure organite ajaloolisest esimesest nimetusest „eriosakond“ (особый отдел).

VKRI OHVITSERI TEENISTUSKÄIGU KIRJELDUS

Isiku nimi on VLA-le teada. Kui keegi kirjelduses end või oma kolleegi ära tunneb, siis võtke meiega ühendust – hea meelega räägime nendest kogemustest lähemalt.

- o Sündinud 1969. aastal
- o Aastatel 1989–1994 õppis Feliks Džerzinski-nimelises KGB kõrgemas koolis (praeguses FSB akadeemias), lõpetas akadeemia vastuluureteaduskonna erialal „jurist dari keele oskusega“
- o Aastatel 1988–2008 töötas DVKRis, millest aastatel 1994–2005 viibis komandeeringus välismaal (endistes NSVL liiduvabariikides)
- o Autasustatud FSB märgiga „Töö eest vastuluures“ ja medaliga „Teenete eest luures“ (medali sai perioodil, kui viibis välismaal)
- o 2008. aastal läks erru-pensionile polkovniku aukraadis

Allikas: VLA

Samuti tegutsevad VKRi ohvitserid Venemaa diplomaatiliste esinduste koosseisus. Näiteks Dmitri Filippenok, kes kuulutati koos mitme teise „diplomaadiga“, kes töötasid Venemaa esinduses NATO juures Brüsselis, 2021. aasta oktoobris Belgias ebasoovitavaks isikuks ja saadeti tagasi Venemaale, oli varem teeninud Lääne SRi UFSBs (sõjaväeosas nr 55297)⁶. Viidatud artiklis väidetakse, et Filippenoki ülesandeks ei olnudki niivõrd NATO järele luuramine, kui Venemaa esinduse NATO juures töötajate julgeoleku tagamine ehk välisvastuluure. Selles on aga põhjust kahelda, kuna ka teine VKRi ohvitserist „diplomaat“ samas esinduses, Andrei Esiotr, kes viibis Brüsselis enne Filippenokit, 2010. aastate keskpaigas, oli meie andmetel otseselt luurega tegelev VKRi ohvitser.

VKRi luurevõimekuse kohta toome ka järgmise näite. Mõned aastad tagasi pidid ühe Venemaa föderaalringkonna koosseisu kuuluvate oblastite FSB kohalikud valitsused (UFSBd) andma aru tööst Hiina suunal (kompleksplaan „Amur“). Andmete kõrvutamisel selgus, et kõige arvukam Hiina kohta infot koguv agentuur oli sealse SRi UFSB-l ehk sõjaväe vastuluurel. Vastuluurajate kõrge luurevõimekus on seletatav muuhulgas asjaoluga, et VKRi üksustele on kättesaadavad kõigi regioonis asuvates Venemaa relvajõudude üksustes teenivate ja teeninud sõdurite ja ohvitseride andmed, kelle hulgast on lihtsam luurehuvidele vastava profiiliga – keeleoskus, isikuomadused, haridus, töökoht – agente-informaatoreid värvata.

⁶ dossier-center.appspot.com/nato-spy
Saame ka omalt poolt kinnitada meedias esitatud andmeid.

FSB sõjaväe vastuluure departemang lootis 2024. aasta mais Omskis toimunud üritusel leida edasiseks tegevuseks inspiratsiooni rohkem kui saja aasta vanuse vintpüüsi eestikeelsest skeemist. Venekeelne kiri ekraanil DVKRI embleemi all ütleb „Me vaatame tulevikku“

Allikas: Internet